Духовний пошук героїв В. М. Шукшина

Десь більше десяти років продовжувалася творча діяльність В. Шукшина, але зробленого їм вистачило б іншому на ціле життя. Він почав з оповідань про земляків. Нехитрих і безпосередніх. Він чуйно уловив соціальні зміни в сучасній дійсності, духовні настрої свого часу. Глибинною напруженістю відзначається оповідання «У профіль і анфас». Терзають сумніви Івана, незадоволений він своїм життям і собою, хоче зрозуміти, для чого живе і працює: «А я не знаю, для чого я працюю... Невже тільки нажертися? Ну нажерся... А далі що?»

Тільки віра в гуманні начала життя, віра в сили людини здобути перемогу над злом спонукала В. Шукшина написати такі оповідання, як «Калуза» і «Образа». В основі їх до болю впізнається ситуація. У «Калузі» — не побажала дати перепустку, не пропустила до хворого, обійшлася грубо з людиною літня вже жінка — вахтерка. Тим часом на очах у неї пройшли ті, хто сунув рубльовку або плитку шоколаду в кишеню її брудного халату. Наявна несправедливість, і реакція на неї гостра. Наприкінці оповідання звучать тяжкі, як подих, слова: «Я ніяк не міг заспокоїтися протягом усього дня... страшно й огидно стало жити, не можу зібрати воєдино думки, не можу довести собі, що це дрібниця. Рука трясеться, душа трясеться, думаю: «І відчого ж така свідома, така в нас осмислена злість?.. Що з нами відбувається?»

Схожа ситуація й у оповіданні «Образа». «Що таке коїться з людьми?» — запитує Сашко Єрмолаєв, головний герой «Образи». Повсякденні життєві сутички викликають у героях гостру реакцію, підводять до критичних міркувань про природу людського хамства, байдужості, взагалі про людське життя.

У оповіданнях В. Шукшина за зовні простим, невибагливим, часом буденним фактом криється широке філософське осмислення дійсності, ставляться питання про зміст людського життя, про добро і зло, про душу людську.

От герой розповіді «Вірую» Максим Яриков. Навалилася якась особлива туга на нього, сорокалітнього, лютого на роботу мужика. Не може Максим сказати, що з ним відбувається. Почуває — болить душа. Але як пояснити — чому? Ненавидить він тих «людей, у яких душі немає, або вона погана». Думає, болісно міркує герой: а навіщо усе? Навіщо живе він і люди навколо нього? Почув Максим Яриков, що до Лапшиних приїхав «найсправжнісенький» піп, і пішов до нього дізнатися: «У віруючих болить душа чи ні?» І, виявляється, що цьому попові «ніщо людське не чужо», а ім’я бога, у якого він вірить, — Життя. «Ти прийшов дізнатися, у що вірити? Ти правильно здогадався, у віруючого душа не болить. Але в що вірити? Вір у Життя».

Не завжди герої можуть відповісти на складні питання, але вже саме це прагнення знайти, докопатися до суті, зрозуміти, несе в собі зерна духовності.

В. Шукшин неодноразово змушує свого героя критично поглянути на себе, на власне життя, на його моральний зміст. Часто предметом дослідження стає людина сформована, узята у момент душевної напруги, зрушення, надламу. Така «Калина червона» — розповідь про трагічну долю Єгора Прокудіна. У ньому є усе, що здатне викликати і гнів, і співчуття, і гіркий роздум про життя, яке не склалося, про моральні сили, які не

одержали розумного застосування... Здавалося б, зазнавши відторгнення і самотності, герой повісті повернувся до людей, до життя... У праці і приязні близьких, здавалося б, знайдені життєва опора і перспектива морального зцілення. Проте доля Єгора завершується трагічно. «І лежав він, російський селянин, у рідному степу, поблизу вдома... Лежав, притулившись щокою до землі, начебто слухав щось таке, одному йому чутне».

Прояви жорстокості і сваволі, свавілля і черствості, які спостерігаються серед людей, викликають образу і біль письменника.

Минуло вже більше двадцяти років, як пішов з життя російський письменник Василь Макарович Шукшин. Але не вщухає напружений інтерес до його творчості, його твори викликають пожвавлені спори, наукові дискусії, ім’я Шукшина з літератури переходить у легенду.